

Kwaliteitszorg in de NMV: procedures rond aanmelding, toelating en erkenning

Notitie van het Montessori Kenniscentrum, september 2009

1. Inleiding

In zijn ambitieplan heeft het NMV bestuur als streven geformuleerd dat montessorischolen (waartoe in dit stuk ook de groepen die vallen onder de sectie Het jonge kind gerekend worden) kwalitatief hoogwaardig moeten zijn. Een van de manieren om de kwaliteit te bevorderen en bewaken is een systeem van kwaliteitszorg. In de NMV is dit in feite overgedragen aan de drie secties, die hiervoor ieder een eigen systematiek hebben ontwikkeld. Twee aspecten van kwaliteitszorg verdienen bijzondere aandacht. Ten eerste is dat de vraag naar de kwaliteit die de secties¹ nu proberen te bewaken. In die kwaliteit onderscheiden we twee verschillende elementen. In de eerste plaats is dat de inhoud van de kwaliteit. Met andere woorden: meten de secties de goede dingen – dat wat goed montessori-onderwijs inhoudt? De tweede vraag is of de meting zelf kwalitatief goed is: meten de secties op een goede manier?

Het tweede aspect van kwaliteitszorg dat aandacht verdient is de vraag wat secties eraan doen om te zorgen dat scholen kunnen voldoen aan het behalen van de vereiste criteria. Bieden de secties voldoende ondersteuning, zowel bij het directe proces van erkenning en toelating als bij het bevorderen van de kwaliteit op langere termijn.

Samenvattend leidt dat tot een viertal vragen:

- Meten de secties de goede kwaliteit?
- Meten de secties de kwaliteit op een goede manier?
- Ondersteunen de secties de scholen bij de procedure?
- Ondersteunen de secties de scholen bij het bevorderen en onderhouden van de kwaliteit?

In deze notitie wordt de eerste vraag buiten beschouwing gelaten. Deze verdient wel aandacht en zal in een aparte notitie onder de loep genomen worden. Daarbij gaat het met name om de vraag wat voor alle secties binnen de NMV gemeenschappelijke inhoudelijke standaarden zijn voor goed montessori-onderwijs.

Er zijn overigens wel argumenten om te stellen dat secties er nadrukkelijk naar streven om de goede kwaliteit te meten. Zo is de inhoud van wat gemeten wordt in het basisonderwijs recent opnieuw vastgesteld; in het voortgezet onderwijs is de inhoud jaarlijks onderwerp van beschouwing. Beide secties onderhouden contact met de inspectie. In ieder geval is er zo sprake van herijking en daarbij gebruik maken van externe bronnen. Zoals later ter sprake komt, is de situatie bij Het jonge kind enigszins anders.

Op de andere drie vragen worden de secties in deze notitie vergeleken. De vergelijking is gebaseerd op documenten van de secties en aanvullende (mondeling of schriftelijk bezorgde) informatie. Zonodig kan deze vergelijking nog worden uitgebreid en verdiept, bijvoorbeeld door scholen te bevragen over hun ervaringen.

Het belang van de vergelijking is dat secties kunnen leren van elkaars werkwijze en procedures en dat er – meer dan nu het geval is – een gemeenschappelijke aanpak ontstaat in de hantering van de kwaliteitszorg. Dat betekent niet dat secties precies dezelfde procedures zouden moeten volgen. Alleen al de grootte van scholen en van secties loopt enorm uiteen en zorgt ervoor dat het onderzoeken van kwaliteit anders is. Om twee voorbeelden te noemen: de sectie basisonderwijs telt een stuk of 160 scholen, de sectie voortgezet onderwijs ruim 20. Daar staat dan weer naast dat een gemiddelde school voor voortgezet onderwijs aanzienlijk groter is dan een gemiddelde basisschool. Deze schaalverschillen hebben consequenties voor de wijze waarop de kwaliteit wordt vastgesteld.

De opbouw van deze notitie is als volgt. Hieronder worden de kwaliteitszorg procedures van de drie secties op een aantal punten vergeleken. Deze punten worden eerst toegelicht. Vervolgens worden de uitkomsten per sectie besproken. Daarbij gaat het om zaken als: Wat zijn per sectie opvallende punten? Zitten er hiaten in de procedure? Ten slotte volgt een aantal

¹ Op dit moment telt de NMV drie secties: Het jonge kind, basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Het vormen van een aparte sectie van opleiders en begeleiders wordt overwogen. Hoewel er wel een voorstel ligt voor de erkenning van montessori opleidingen voor het basisonderwijs door middel van visitaties, wordt dit in dit artikel nog buiten beschouwing gelaten.

bespreekpunten en aanbevelingen.

In een schema (bijlage 1) worden overeenkomsten en verschillen nog een keer zichtbaar gemaakt en gevolgd door een kolom waarin wordt aanbevolen wat standaardprocedure voor alle drie de secties moet zijn.

In een tweede bijlage wordt een voorstel gedaan voor het uitvoeren van de aanbevelingen uit dit stuk.

2. Vergelijking van de drie secties

2a. Inleiding

Bij de vergelijking hebben we drie rubrieken gemaakt: aanmelding, visitatie en toelating en erkenning.

Aanmelding

De rubriek 'aanmelding' betreft de procedures voor scholen die zich als nieuwe leden aanmelden bij de montessori vereniging. Op vier punten worden de secties vergeleken:

- Hoe gaat de aanmelding in zijn werk: loopt dit via de sectie (bestuur of een commissie?), wat is de lijn van sectie naar de hele vereniging?
- Op wat voor manier worden nieuw aangemelde scholen begeleid en door wie?
- Worden met scholen die zich nieuw aanmelden afspraken gemaakt over een scholingstraject?
- Worden met scholen die zich nieuw aanmelden afspraken gemaakt over de duur van het traject dat leidt tot volwaardig lidmaatschap?

Visitatie

De drie secties gebruiken visitatie als instrument om de kwaliteit van scholen te meten. Op negen punten worden de procedures vergeleken.

- Hoeveel scholen worden ieder jaar gevisiteerd en hoe komt deze lijst tot stand?
- Wie is belast met de visitatie van de scholen: hoe worden visitatiecommissies samengesteld?
- Hoe wordt de kwaliteit van de bezoekers onderhouden?
- Op wat voor manier worden de scholen die deelnemen aan de visitatie begeleid?
- Wat wordt onderzocht tijdens de visitatie: welke domeinen of aandachtsgebieden, hoe globaal dan wel gedetailleerd, welke eisen zijn er voor personeel (leraren en schoolleiding)?
- Hoe ziet de zelfevaluatie eruit en welke stukken moeten scholen verder aanleveren?
- Hoe gaat de visitatie in zijn werk:
- Hoe lang duurt een visitatie?
- Worden er werkactiviteiten/lessen bezocht? Hoeveel?
- Met wie voert de visitatiecommissie panelgesprekken?
- Hoe worden de uitkomsten van de visitatie aan de school gerapporteerd? Mondeling en schriftelijk?

Toelating en erkenning

Bij toelating en erkenning gaat het om de stappen die volgen op de visitatie. Daarbij gaat het bij nieuw aangemelde scholen om toelating en bij al erkende scholen om de betekenis van de visitatie voor de erkenning. Dat leidt tot de volgende vragen.

- Wat is de rol van de uitkomsten van de visitatie: waar komen de uitkomsten terecht en wat gebeurt er vervolgens mee?
- Waar wordt een definitief besluit genomen over toelating en erkenning?
- Wat is de geldigheid van het besluit over toelating en erkenning?
- Wat is de procedure bij afwijzing?

2b De secties

In de bijlage bij dit stuk staan de procedures van de secties in schema naast elkaar. Hieronder worden ze besproken.

Het jonge kind

Aanmelding

Er is een reglement 'Aanmelding en Erkenning peutergroepen'. Dit is een zeer gedetailleerd in ambtelijke taal gestelde document.

In dit document staat 'Aspirant-leden kunnen aanspraak maken op begeleiding door het Sectiebestuur door tussenkomst van Kwaliteitscommissie Peutergroepen'.

We hebben geen afspraken aangetroffen over scholing, noch over afspraken over de duur van het traject van aspirant tot volwaardig lid.

Visitatie

Over de feitelijke visitatie hebben we op papier vrijwel niets aangetroffen: niets over de samenstelling van de commissie, over training van de commissie, over een lijst van te visiteren groepen en de begeleiding daarvan.

Er is wel een gedetailleerde list met daarin de criteria voor erkenning. Deze zijn verdeeld over de volgende domeinen: voorbereide omgeving (zeer gedetailleerd), de leidster, kinderen in de groep, het werk, observatie en registratie werkzaamheden kinderen.

Er wordt geen apart onderscheid gemaakt tussen criteria en indicatoren.

Er worden eisen gesteld aan de diplomering van personeel.

Er wordt van de groepen die zich aanmelden voor visitatie geen zelfevaluatie gevraagd.

De visitatieprocedure is niet beschreven, noch in inhoud, noch in duur, noch in rapportage.

Toelating en erkenning

De procedure na de visitaties uitvoerig beschreven in het reglement. De kwaliteitscommissie geeft advies aan het sectiebestuur; het sectiebestuur adviseert het NMV-bestuur.

Hoewel er geen procedure is vastgelegd over een vast visitatietraject, staat wel op papier dat het intentie is dat groepen tussen de twee en vijf jaar opnieuw gevisiteerd worden om hun erkenning te behouden.

Basisonderwijs

Aanmelding

Nieuwe scholen melden zich in principe aan bij het secretariaat van de NMV en komen daarna bij de sectie terecht. Daar wordt het intakegesprek gevoerd door de commissie Toelating en erkenning (T&E). Afspraak is dat nieuwe scholen eerst een beperkte visitatie ondergaan en twee jaar later een volledige.

We hebben niets aangetroffen over afspraken over begeleiding vanuit de sectie. Ook zijn er geen afspraken over scholing. Daarbij moet wel worden bedacht at er verschillende mogelijkheden zijn om tot montessorileerkracht opgeleid te worden.

Visitatie

Jaarlijks worden ongeveer 35 scholen (van de in totaal 160) gevisiteerd. De lijst hiervoor wordt opgemaakt door het secretariaat en vastgesteld door de commissie T&E; scholen kunnen zich ook zelf hiervoor opgeven. De commissie T&E stelt de lijst vast. Streven is dat scholen zo ongeveer eens in de vijf jaar gevisiteerd worden.

De scholen die gevisiteerd worden leveren elk een lid voor de pool van visitateurs. Scholen die dit niet doen, krijgen een boete. Er is een groep getrainde visitateurs van 15 personen.

Daarnaast visiteren leden van T&E mee. Uit deze drie groepen worden de aparte schoolcommissies gevormd, die uit drie personen bestaan: lid T&E, vaste visitateur, visitateur uit de groep scholen die aan de beurt zijn. Er is jaarlijks een trainingsdag voor alle visitateurs. Voor de vaste visitateurs is het niet verplicht ieder jaar hieraan deel te nemen: zij mogen af en toe een jaar overslaan.

Dit jaar wordt voor het eerst een voorbereidingsbijeenkomst georganiseerd voor de scholen die gevisiteerd worden.

Bij de visitatie is de zogenaamde 'Gulden tien' het basisdocument, waarvan de domeinen, criteria en indicatoren zijn afgeleid. In een intentieverklaring moeten scholen tekenen voor de Gulden tien. Uit de Gulden tien is een toetsingskader afgeleid waarin de domeinen 'Beleid en

organisatie' en 'Onderwijs' onderscheiden worden. Binnen Beleid en organisatie zijn vier criteria (hier 'standaarden' genoemd) benoemd: visie, personeelsbeleid, kwaliteitszorgbeleid en contacten met ouders. Binnen Onderwijs zijn de standaarden: lokalen, schoolgebouw, materialen, heterogeniteit, vrije werkkeuze, stimuleren zelfstandigheid en kindvolgsysteem. Aan iedere standaard zijn indicatoren gehangen waarmee de standaarden zichtbaar gemaakt kunnen worden.

Naast deze lijst criteria worden ook eisen gesteld aan het personeel. De school dient op een lijst in te vullen welke graden van montessori deskundigheid gelden voor alle vast benoemde leerkrachten en de directie.

De scholen die gevisiteerd worden schrijven een zelfevaluatie. Deze bestaat uit een zelfscorelijst op de eerder genoemde domeinen en standaarden, waarin enige ruimte is voor korte toelichting. Daarnaast levert de school aanvullende documenten: schoolplan en schoolgids.

De feitelijke visitatie duurt één dag. Op deze dag bezoekt de commissie zoveel mogelijk groepen in alle bouwen en observeert aan de hand van een lijst. De commissie spreekt parallel met panels van bovenbouwleerlingen en ouders en weer samen met een panel van leekrechten en met de schoolleiding.

Aan het eind van de visitatiedag wordt in twee trappen mondeling gerapporteerd: eerst alleen aan de schoolleiding, vervolgens aan het team. Binnen één week volgt een schriftelijke rapportage. De school heeft dan drie weken de gelegenheid te reageren op feitelijke onjuistheden. Ook kan de school nog commentaar geven of verbeterplannen indienen. Deze worden dan als bijlage bij het definitieve rapport opgenomen. De school ontvangt tevens een evaluatieformulier over het verloop van de visitatie.

Toelating en erkenning

Voor nieuwe scholen geldt dat de schoolvisitatiecommissies hun bevindingen melden aan T&E. T&E rapporteert naar het sectiebestuur. Het formele besluit voor toelating berust bij het NMV bestuur.

Voor al erkende scholen geldt dat de erkenning zeven jaar geldt. Zoals gezegd: het streven is dat scholen eens in de vijf jaar gevisiteerd worden.

Voor scholen die afgewezen worden is er een procedure van hervisitatie na twee jaar. Alle visitatierapporten worden toegestuurd aan het sectie bestuur en maken standaard deel uit van de agenda. Dat kan betekenen dat er apart aandacht wordt geschonken aan scholen.

Voortgezet onderwijs

Aanmelding

Het lijkt uit de documenten alsof de aanmelding zich uitsluitend beperkt tot de sectie en niet tot het NMV bestuur wordt uitgebreid. Mogelijk heeft dit te maken met de geschiedenis: in de jaren negentig heeft het voortgezet montessori-onderwijs zich half afgescheiden van de vereniging en een eigen vereniging opgericht. Er is wel altijd een lijn naar de NMV gebleven: de vmo-scholen hebben bestuursleden aangeleverd (ook voorzitters!) en zijn ook in financieel opzicht NMV leden. Maar de vmo-scholen hebben daarnaast ook een eigen club, VMO, met een eigen administratie en eigen procedures.

Bij aanmelding van nieuwe scholen maakt het dagelijks bestuur van het VMO afspraken met de school over scholing en over de duur van het traject. Omdat er geen opleiding bestaat voor vmo-docenten, worden er afspraken gemaakt over teamscholing, die verplicht uitgevoerd wordt door het CVMO. Het gaat meestal om een traject van twee of drie jaar. Een bestuurslid uit het dagelijks bestuur onderhoudt het contact met de school en zorgt voor ondersteuning. Als een nieuwe school als montessorischool gaat werken, volgt officieel in het derde jaar de visitatie. Een enkele keer wordt dit ook wel een jaar naar voren geschoven, als de school hier zelf om vraagt.

Visitatie

De vmo-visitatie wordt jaarlijks op vier scholen uitgevoerd. De lijst wordt steeds opgemaakt voor een volledige ronde, dat wil zeggen voor de ruim 20 vmo-scholen. Het algemeen bestuur (AB) stelt de lijst vast op voorspraak van het dagelijks bestuur (DB). Het houdt in dat scholen ongeveer eens in de vijf jaar gevisiteerd worden.

Voor de visitatie levert iedere school die dat jaar deelneemt een schoolleider aan voor de visitatiecommissie. Dit zijn de wisselende leden van de commissie. De commissie bestaat verder uit drie vaste leden: een (externe) voorzitter, een ambtelijk secretaris en een lid vanuit het basisonderwijs. Uit deze commissie van in totaal zeven personen worden vier (school-) commissies gevormd die bestaan uit de drie vast leden, aangevuld met steeds twee wisselende leden.

Ieder jaar besteedt de volledige commissie een trainingsdag aan het voorbereiden van de visitaties. Aan het eind van de visitaties volgt een dagdeel gezamenlijke evaluatie. Er is een pilot om een jaar later nog een keer bij elkaar te komen om te kijken wat de visitatie voor de school heeft opgeleverd.

Met de vier deelnemende scholen wordt ieder jaar een voorbereidingsbijeenkomst gehouden, waarbij de hele procedure mondeling wordt doorgenomen en verder op papier wordt verstrekt. Voor de schrijvers van de zelfevaluatie is er aan het begin van het schooljaar een training van een dagdeel.

Bij de visitatie worden vijf domeinen bekeken: doelen en missie, pedagogisch klimaat, didactische uitvoering, opbrengsten en organisatie. Bij ieder domein worden punten onderzocht en bij ieder punt staan indicatoren waaraan kan worden afgemeten of de school aan het punt voldoet.

Er worden geen eisen gesteld aan de diplomering van personeel.

Scholen schrijven een zelfevaluatie volgens deze lijst domeinen, vragen en indicatoren.

Systematiek voor de zelfevaluatie is steeds; wat waren de doelen; wat hebben we gerealiseerd; op wat voor wijze hebben we geëvalueerd; wat zijn voornemens ter verbetering. Binnen dit format is er veel ruimte om zelf te schrijven en ontstaan stukken van tussen de 25 en 50 bladzijdes. De zelfevaluatie wordt aangevuld met relevante documenten, zoals schoolplan, schoolgids, scholingsplannen et cetera.

De zelfevaluatie wordt in eerste instantie doorgelezen door de voorzitter en ambtelijk secretaris om te kijken of hij voldoet aan de gestelde eisen. Vervolgens scoren de commissieleden met behulp van een scorelijst.

De visitatie duurt twee dagen en bestaat uit:

- Bespreking van de commissie van de scores en maken van panelvragen
- Gesprekken met zes panels (opstellers van de zelfevaluatie, leerlingen, ouders, docenten, leerlingbegeleiders, schoolleiding) , verdeeld over twee dagen.
- Lesbezoek: 20 tot 25 lessen worden bekeken en met behulp van een kijkwijzer gescoord.

Aan het eind van de tweede dag doet de commissie mondeling verslag aan belangstellenden. Drie weken later volgt een schriftelijk rapport. De school heeft gelegenheid om te reageren op feitelijke onjuistheden in de rapportage.

Toelating en erkenning

Als de visitatie een nieuwe school betreft is de procedure als volgt. De school maakt een ontwikkelplan naar aanleiding van de visitatie en legt dit voor aan het DB van het VMO. Na een jaar bezoekt een delegatie uit het DB de school en legt haar bevindingen vast in een rapport. Hieruit volgt een advies aan het AB (algemeen bestuur) van het VMO. Het AB besluit over toelating. De procedure richting NMV staat niet op papier.

In de documenten hebben we geen procedure aangetroffen voor het geval scholen worden afgewezen in de toelatingsprocedure.

Indien de visitatie een reeds erkende school betreft, heeft de rapportage geen consequenties voor erkenning. Vmo-scholen hebben wel de verplichting deel te nemen aan de visitatie.

Ten slotte: zo eens in de vijf jaar verschijnt een samenvattend rapport met de bevindingen van de visitaties. Dit rapport wordt besproken door het AB en leidt soms tot bijstellingen in het beleid van het VMO.

3. Conclusies en aanbevelingen

3a De secties

Het jonge kind

Aanmelding

De aanmeldingsprocedure voor Het jonge kind is zeer uitvoerig en in ambtelijke taal vastgelegd. Voordeel hiervan is dat duidelijk (voor een deel!) op papier staat welke stappen er zijn voor nieuwe leden. Wel is het reglement zodanig gesteld dat het geen welkom is aan nieuwe groepen, maar eerder afstand oproept.

In de aanmeldingsprocedure is niet voorzien in een traject van aspirant- naar volwaardig lid.

In de praktijk vormt dit ook een groot probleem voor de sectie: er zijn ruim 40 groepen aspirant-lid, maar slechts één groep heeft het volwaardig lidmaatschap verworven.

Voor zover bekend is er geen beleid van de sectie dat erop gericht is groepen mee te laten doen aan de visitatie voor toelating. Groepen die ondersteuning willen, moeten daartoe zelf het voortouw nemen. In het geval er ondersteuning gegeven wordt, komt deze van de kwaliteitscommissie. Aangezien deze ook de visitaties uitvoert, treedt hier een onhandige vermenging op.

Visitatie

Er ligt geen procedure klaar. Ook is het de vraag of het toetsingskader inhoudelijk goed hanteerbaar is. Daarin is sprake van zeer precieze eisen aan de voorbereide omgeving, maar zijn andere criteria niet uiteengehaald in indicatoren en daarmee moeilijk scoorbaar.

Toelating en erkenning

Hoewel het deel over toelating in het reglement is geregeld, ontbreekt een procedure voor geldigheid en hervisitatie. Dit is nu slechts zeer globaal opgenomen, eerder als intentie.

Beantwoording van de drie vragen van deze notitie

Meet de sectie op de goede manier:

De procedure is onvolledig, zowel qua inhoud als personele invulling. Inhoudelijk kan de systematiek worden verbeterd.

Ondersteunt de sectie groepen in de procedure:

Niet actief

Ondersteunt de sectie groepen bij het behalen en onderhouden van kwaliteit voor erkenning:

Niet actief

Aanbevelingen

In een ander kader heeft het kenniscentrum de problematiek rond toelating en erkenning met de sectie besproken en daarover een aantal voorstellen gedaan:

- Onderzoek samen met het kenniscentrum waarom groepen niet deelnemen aan de toelatingsprocedure;
- Kijk goed naar de verhouding tussen sectiebestuur en kwaliteitscommissie.

Deze aanbevelingen gelden ook in dit kader. Een verdere aanbeveling is om de hele procedure nog een keer kritisch door te lichten en de ontbrekende punten aan te vullen.

Basisonderwijs

Aanmelding

De aanmeldingsprocedure is op zich helder. Het is de vraag of de rolverdeling tussen bestuur en T&E helder is: de commissie T&E gaat over de visitatie, maar wie neemt het initiatief ten aanzien van ondersteuning van nieuwe scholen? Daarop wordt nu geen actief beleid gevoerd

anders dan het stimuleren van het bezoeken van regiobijeenkomsten.

Visitatie

Door het grote aantal visitaties dat de sectie ieder jaar uitvoert, is er behoefte aan een flinke pool visiteurs. Daarom is er een driedeling gemaakt tussen leden van T&E, een groep geschoolde visiteurs en 'verse' visiteurs van de deelnemende scholen. De laatste groep vormt een probleem: deelnemende scholen leveren niet altijd visiteurs aan.

De regelgeving rond de montessori deskundigheid van personeel is op papier helder en eenduidig, maar leidt in de praktijk toch tot problemen omdat scholen niet aan de regels voldoen en er daarom een soort gedoogbeleid ontstaan is.

Toelating en erkenning

De procedure is op zich helder. In een enkel geval doet zich een onvoorzien probleem voor dat scholen nog niet helemaal voldoen aan de criteria bij hervisitatie. De sectie overweegt om de mogelijkheid te scheppen voor een tweede hervisitatie voor uitzonderlijke gevallen.

Beantwoording van de drie vragen van deze notitie

Meet de sectie op de goede manier:

De procedure is volledig, zowel qua inhoud als personele invulling.

Ondersteunt de sectie groepen in de procedure:

Enigszins (startbijeenkomst)

Ondersteunt de sectie groepen bij het behalen en onderhouden van kwaliteit voor erkenning:

Enigszins: deelname aan regiobijeenkomsten wordt gestimuleerd.

Aanbevelingen

- Voer een actiever beleid vanuit het bestuur naar nieuwe scholen.
- Schaf de boeteregeling voor het niet leveren van visiteurs af en neem dit punt als een vanzelfsprekende verplichting op in de procedure.
- Onderzoek het probleem rond de montessori deskundigheid en kom tot een eenduidig en uitvoerbaar voorstel dat door de scholen erkend wordt.
- Maak een aanpassing in de regeling rond hervisitatie.

Voortgezet onderwijs

Aanmelding

Bij de aanmelding is het niet duidelijk of en op welk moment de lijn naar de NMV wordt gelegd. Het dagelijks bestuur van het vmo zorgt voor actieve ondersteuning van de nieuwe scholen: een lid van het DB onderhoudt het contact met de scholen. Omdat de visitatieprocedure van de vmo-scholen los staat van de toelating en erkenning, is het DB eveneens zelf verantwoordelijk voor de procedure van toelating en erkenning. Dat zorgt voor een vermenging van taken die de helderheid niet ten goede komt.

Visitatie

Anders dan bij de andere secties, stelt het vmo in de visitaties geen formele eisen aan de deskundigheid van het onderwijzend personeel. Wel wordt gevraagd naar scholing en naar de wijze waarop montessorideskundigheid wordt gestimuleerd. Een lastig punt hierbij is dat er geen opleiding bestaat voor montessorileraren in het VO.

Toelating

De visitatie is wel verplicht voor alle vmo-scholen, maar heeft geen consequenties voor toelating en erkenning. Voor nieuwe scholen is de erkenning een aparte procedure, zij het wel inhoudelijk gekoppeld aan de opbrengst van de eerdere visitatie. Zo blijft een zekere spanning bestaan tussen ruimte die collegiale visitatie biedt en een mate van vrijblijvendheid. Voor nieuwe scholen is er geen formele procedure bij afwijzing.

Voor al bestaande vmo-scholen geldt 'eenmaal erkend, blijft erkend'. Dat is afwijkend van het beleid in de sectie basisonderwijs. Evenals bij aanmelding is ook bij toelating de lijn naar de NMV niet duidelijk op papier vastgelegd.

Beantwoording van de drie vragen van deze notitie

Meet de sectie op de goede manier:

De procedure is volledig voor wat betreft het primaire proces, zowel qua inhoud als personele invulling. Wel ontbreekt een meting van de montessorideskundigheid.

Ondersteunt de sectie groepen in de procedure:

Ja (startbijeenkomst, training voor schrijvers zelfevaluatie)

Ondersteunt de sectie groepen bij het behalen en onderhouden van kwaliteit voor erkenning:

Er is een actief beleid voor nieuwe scholen, inclusief een verplicht scholingsprogramma. De sectie heeft wel een gezamenlijk beleid gericht op inhoud van het onderwijs, maar door 'eenmaal erkend, blijft erkend' mist hierin een schakel.

Aanbevelingen

- Zorg in de hele procedure voor een heldere lijn naar de NMV.
- Verbind toelating en erkenning met de visitatieprocedure.
- Zorg voor een procedure die eventuele afwijzing regelt.
- Zorg voor een uitvoerbare regeling rond de formele montessori deskundigheid van docenten en schoolleiding. 'Uitvoerbaar' betekent hier: een realistische definitie van deskundigheid, een gefaseerde invoering en een plan hoe dit in de komende tijd te realiseren.

3b Aanbevelingen algemeen

Ten aanzien van nieuwe leden:

De NMV wil graag dat er meer montessorischolen komen. In dat kader is het belangrijk als het voor nieuwe scholen direct duidelijk is dat zij welkom zijn en ondersteund worden bij de montessorianisering.

Organiseer daarom binnen de sectie de ondersteuning van nieuwe scholen. Formeel is het zuiver als er in dit verband een onderscheid gemaakt wordt tussen de commissie die de school uiteindelijk beoordeelt en degenen die de school begeleiden. Afspraken over scholing kunnen in een ontwikkelplan worden vastgelegd.

Ten aanzien van de procedures die door de secties gehanteerd worden:

Uit dit stuk wordt duidelijk dat de drie secties verschillende procedures hanteren ten aanzien van toelating en erkenning. Dat is historisch zo gegroeid en er zijn ook inhoudelijk redenen voor aan te wijzen. Daarbij valt te verwachten dat de verschillen vooral optreden in het deel visitatie. Voor de procedures rond het aanmelden en erkend worden is er minder reden tot grote verschillen. Daar geldt dus als aanbeveling om die procedures meer op een lijn te brengen.

Sectieoverstijgend visiteren:

Het ambitieplan van het bestuur noemt sectieoverstijgend visiteren als ambitie. Op dit moment is de sectie voortgezet onderwijs de enige sectie die dit in de praktijk brengt: daar visiteert standaard een vertegenwoordiger van het basisonderwijs mee. Mogelijk is het een suggestie om in ieder geval bij de pool erkende visiteurs in het basisonderwijs gebruik te maken van de expertise van vmo visiteurs.

Bijlage 1: Procedures rond aanmelding, toelating, erkenning in schema

	Het jonge kind	PO	VO	Aanbevolen werkwijze
1. Aanmelding				
1.1 Bij wie	NMV en sectie.	NMV, intakegesprek commissie toelating en erkenning (T & E).	Sectie.	<i>Sectie en NMV.</i>
1.2 Begeleiding aspiranten	Ja, op initiatief peutergroep.	-	Ja (aangewezen bestuurslid).	<i>Vanuit bestuur of apart regelen.</i>
1.3 Afspraken over scholing	-	-	Ja (CVMO).	<i>Ontwikkelplan vastleggen.</i>
1.4 Afspraken over duur traject	-	Eerst beperkte visitatie, twee jaar later volledige	Visitatie in tweede of derde jaar.	<i>Procedure vastleggen.</i>
2. Visitatie				
2.1 Aantal scholen per jaar en samenstelling	-	Plm. 35. Lijst bestaande scholen wordt door secretariaat gemaakt en door T&E vastgesteld. Daarnaast scholen die zichzelf aanmelden.	4; lijst wordt voor aantal jaren vastgesteld door AB.	<i>Procedure vastleggen.</i>
2.2 Samenstelling commissie	-	Er is vaste groep van 15 visiteurs. Per school: 1 lid T&E, 1 visiteur en 1 uit kring van dat jaar gevisiteerde scholen.	Onafhankelijke voorzitter, lid basisonderwijs, ambtelijk secretaris, per visitatie twee schoolleiders (totaal 5 leden per visitatie).	<i>Commissie zodanig samenstellen dat geen vermenging van functies optreedt.</i>
2.3 Training commissie	-	Jaarlijks.	Ieder jaar één dag. Evaluatie aan eind traject.	<i>Jaarlijks.</i>
2.4 Begeleiding deelnemende scholen	-	Start in september 09: bijeenkomst voor te visiteren scholen.	Vorbereidings-bijeenkomst voor schoolleiders (jaarlijks). Training voor schrijvers zelfevaluatie (jaarlijks, één dagdeel).	<i>Procedure vastleggen.</i>
2.5 Criteria	Vorbereide omgeving (zeer gedetailleerd); Inhoud van oefeningen; Werkwijze ; Groepssamenstelling; Inhoudelijke eisen gedrag leidster; Observatie en registratie. Personeel: ten minste één erkende leidster	Twee domeinen, vijf standaarden. Personeel: eisen aan leerkrachten en schoolleiding.	Vijf domeinen: Doelen en missie; pedagogisch klimaat, didactische uitvoering; opbrengsten, organisatie. Per aandachtsgebied aantal indicatoren.	
2.6 Zelfevaluatie	-	Zelfscorelijst plus korte toelichting. Daarnaast aanvullende documenten.	In zelfevaluatie systematiek: doelen, realisatie, evaluatie, bijstelling Tekst (30 tot 50 pag.) en aanvullende documenten.	
2.7 Beoordeling zelfevaluatie	-	Leden commissie lezen zelfevaluatie.	Voorzitter en secretaris beoordelen of zelfevaluatie door kan. Leden commissie scoren ZE	<i>Commissie leest en beoordeelt.</i>

			op scorelijst.	
2.8 Visitatie a. Duur b. Lesbezoek c. Panelgesprekken	-	a. Een dag. b. Lesbezoek in zoveel mogelijk groepen in alle bouwen (met observatielijst). c. Bovenbouwleerlingen en ouders (parallel), leerkrachten, schoolleiding.	a. Twee dagen. b. 20 tot 25 lesdelen (met kijkwijzer). c. 6 Panelgesprekken (opstellers ZE, leerlingen, ouders, docenten, leerlingbegeleiders, schoolleiding.	
2.9 Rapportage	-	Mondelinge rapportage aan eind dag, eerst aan schoolleiding dan aan team. Schriftelijke rapportage na één week. Gelegenheid tot correcties op feitelijke onjuistheden. Eventueel commentaar of verbeterplannen als bijlage.	Mondelinge rapportage aan eind tweede dag. Schriftelijke rapportage na drie weken. Gelegenheid tot correcties op feitelijke onjuistheden.	<i>Procedure over rapportage en correcties.</i>
3. Toelating en erkenning				
3.1 Rol van visitatie	Advies kwaliteitscommissie aan sectie	Commissie naar T&E. Vervolgens naar sectie en uiteindelijk NMV bestuur.	School maakt ontwikkelplan na visitatie. Ontwikkelplan is basis voor oordeel.	<i>Commissie naar T&E. Vervolgens naar sectie en uiteindelijk NMV bestuur.</i>
3.2 Besluit	Via sectie naar NMV bestuur	Zie boven.	Delegatie uit VMO DB bezoekt de school en brengt advies uit aan bestuur. VMO AB besluit.	<i>Zie boven.</i>
3.3 Geldigheid	Tussen de 2 en 5 jaar hervisitatie	Streven: iedere vijf jaar.	Geen afgesproken geldigheid: eens erkend blijft erkend. Wel visitatieplicht (plm. eens in de vijf jaar).	<i>Ongeveer eens per vijf jaar.</i>
3.4 Procedure bij afwijzing	Ja	Ja: hervisitatie na twee jaar.	-	<i>Procedure vastleggen.</i>

Bijlage 2: Voorstel uitvoering aanbevelingen

September-november 2009: bespreking notitie in secties

November 2009: bijeenkomst secties (sectievoorzitters en/of voorzitters commissie T&E) met Montessori Kenniscentrum. Doel: bespreken op wat voor manier aanbevelingen worden uitgewerkt en door wie.

December 2009 – februari 2010: uitwerken aanbevelingen.

Vanaf februari 2010: voorleggen aanbevelingen aan secties.

Afronding: voor de zomervakantie 2010.